

Lunation Lessons

חנוכה תשפ"ה

3 אהל חלק 1 פרק טז מישה קסט

ז. ביטול האותות

✦ עוד יש בענין ג' גזירות אלו. כי אותם ג' גזירות, מילה, שבת וחודש, מהווים 'אות' לקשר בין ישראל לאביהם שבשמים, כלפי שאר האומות.

ביאור 'אות' - הוא הכולה בין ישראל לעמים בשייכות עם השי"ת. וכן מצאנו בתפילין שהם 'אות', וכתוב 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך', גם בהם ניכר ההבדל בין ישראל לעמים, לכן אין מניחים תפילין בשבת, כי השבת עצמה היא אות, וע"י השבת מתברר כי 'שם ה' נקרא עליך'.

לגבי שמירת שבת כתוב בפרשת כי תשא (שמות לא-ג), "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם". השי"ת קידש אותנו יתר על שאר הנבראים, בקשר בל ינתק. ומשום כך, בן נח ששבת חייב מיתה, הוא אינו שייך כלל בשבת שהיא 'אות' לישראל.

גם 'מילה' היא 'אות', כמו שנאמר "והיה לאות ברית ביני וביניכם" (בראשית יז-א). ועיין במהרש"א (סנהדרין 'חרושי אגרות' לא ע"ב ד"ה לעמא), שזהו הטעם הנכון במצות מילה, 'אות ברית בבשרנו ולא מצינו למהוי ככל הגויים', עכ"ל.

גם על חודש כתוב 'אתת ולמועדים' (בראשית א-ד), וכן"ל.

✦ **כאלו ג' האותות**, התברר ההבדל בין ישראל לעמים, והיוונים שאפו לבטל אותם, ולצורך כך גזרו את גזרותיהם¹⁵⁹.

אלו שסימנם חמש עלו בני ישראל כאמור. וכשבקש אנטיוכוס לבטל המצוות מישראל, הרי נתכוון לכבות נר ישראל, לפיכך נעשה להם נס בבירור, כי יתרון האור ניכר בשלשתן חידוש הלכנה היינו אור, ושבת הוא אור זיו קלסתר פניו של אדם שנשתנה ביום שבת לעילוי, והמילה שנאמר במשה ותרא אותו כי טוב הוא, ואמרו רז"ל שנולד מהול ושנתמלא כל הבית אורה"

ימי מאמר לח חנוכה תל

ומבואר, דהקשר בין הקב"ה וישראל הוא קשר שיש בו גם קידושין וגם נישואין, וקידוש החודש שניתן כבר ביציאת מצרים הוא הביטוי של קשר הקידושין, ובמתן תורה נשלם קשר הנישואין. ולפי"ז יש לבאר את ההתנגדות המיוחדת של יון לעקור מישראל קידוש החודש, שהרי יון באה לנתק את ישראל מהקב"ה, וכיון שקידוש החודש הוא ענין קשר הקידושין בין הקב"ה לכנסת ישראל, לכן באה תחילת גזרותיה של יון נגד החודש, שהוא יסוד קדושת ישראל, כמבואר בלשוננו של השל"ה הק', והוא היסוד להיכור בין הקב"ה וישראל במהלך של קשר קידושין, ולכן באה יון בתחילה לבטל את החודש מישראל, שבאה לבטל מהם את קשר הקידושין שבין ישראל לקב"ה שהוא בקידוש החודש, ואח"כ הוסיפו עוד

ג' ספ"ה - ר' זאב

א) בספר עוללות אפרים לבעל הכלי יקר (מאמר רפז) מביא את מה שאמרו חז"ל, דאנטיוכוס גזר לבטל חדש מילה שבת מישראל. והא ברי לכל חכם לב, שלא בחנם גזר אנטיוכוס כרשעתו דוקא על אלו הג' מצוות.

2 אהרן ר' זאב R. Zucker

יש להבין למה גזרו היוונים על מצות קידוש החודש קטו, הרי הם רצו לעקור את יסודות היהדות, ולכן גזרו על שבת ומילה אבל היכן גנזו יסוד היהדות במצות קידוש החודש.

4 ג' ספ"ה

והרב עוללות אפרים מבאר שם הטעם: "בשכבר ידוע שכל הרוצה לבטל איזו ענין צריך הוא לבטול המקור שמשם מוצאו, כמו שאמרו העוקר עבודת גילולים צריך לשרש אחריה, לפי שאם ישאר ו'שורש, אז אף על פי שיכרות הענפים מכל מקום יחזור אותו גידול לצמוח מהשורש הנשאר".

ממטעם זה ידע אנטיוכוס שהוא צריך לעקור דוקא אלו הג' מצוות מישראל, ומטעם שמבאר העוללות אפרים שם: "דבכות ג' מצוות אלו נגאלו אבותינו ממצרים, כמו דילפינין מקרא (יחזקאל טז, ו) אעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך, שני דמים דם פסח ודם מילה. הרי שקדמה מצות מילה לגאולתם. וכן מצות החודש קדמה לגאולה כמו שנאמר בקרא (שמות יב,

ה) החודש הזה לכם ראש חודשים, והוא קודם ליציאה. וכן מצות השבת מצינו ששימרו שבת כמצרים קודם שנגאלו, ובכות אלו הג' מצוות יצאו אבותינו ממצרים, והו שאמר (בראשית מא, לד) וחמש ימים ארץ מצרים והיה האוכל לפקדון, ומ"ש ר"ת חדש מילה שבת, זכות ג' מצוות שהיה בידם במצרים היה שמור הם לפדיון להגאל בזכותם בסוד חמושים עלו בני ישראל, שבכות שלש

1. The Bnei Yissaschar explains that the source of the letters and ש נ ג, ה, is the word גִּשְׁנָה, which is comprised of those letters. The word גִּשְׁנָה appears in Parashas Vayigash¹²⁶ when Yaakov, on his way down to Egypt to Yosef, sent Yehudah ahead to meet Yosef in the Egyptian province of Goshen, where the Jews were planning to reside (see Bereishis 46:28). His purpose in doing so was to have Yehudah set up a yeshivah there in time for Yaakov's arrival (see Rashi there). The passuk reads: וְאֶת־יְהוּדָה שְׁלַח לִפְנֵי אֶל־יוֹסֵף: — And he [Yaakov] sent Yehudah ahead of him to Yosef, to show the way before him to Goshen, and they came to the land of Goshen.

The Bnei Yissaschar notes two curious points: First, he questions why Yaakov specifically sent Yehudah, as opposed to any of the other brothers, and second, he inquires as to why the passuk uses the complex word גִּשְׁנָה, meaning "to Goshen," instead of the simpler phrase אֶל גִּשְׁן, which also means "to Goshen."

He explains that when Yaakov was descending to Egypt, he recognized that the Egyptian exile that was about to begin was the source of the four major exiles that the Jews would endure throughout history: the Babylonian exile, the Persian-Median exile, the Syrian-Greek exile, and the Roman exile (which we are still in today). The term גִּשְׁנָה was used because its letters allude to these four exiles. Every person has four *kochos* (strengths): (1) the *koach* of the נֶפֶשׁ, the soul; (2) the *koach* of the גּוּף, the physical body; (3) the *koach* of the שֵׁכֶל, the intellect; and (4) הַכֹּל, all, a strength that comes when all of these *kochos* are combined together.

Each one of the four exiles corresponds to one of these four *kochos*, in that each nation focused its designs on obliterating one of them. The Babylonians went after our souls, as they were the

first to stop the daily *korbanos* (offerings) and destroy the Beis HaMikdash. The Persian-Medians went after our physical bodies, as Haman, who lived in that era, wanted to kill every Jew at the time of Purim. The Syrian-Greeks wanted us to assimilate into Greek culture and forget Torah and mitzvos, and so they went after our intellect. And finally, the Romans went after our souls, bodies, and intellects. They went after it all! By using the word גִּשְׁנָה, Yaakov alluded to these four exiles, as the letters of גִּשְׁנָה stand for the words גּוּף, שֵׁכֶל, נֶפֶשׁ, and הַכֹּל.

10

* אפשר לידע דבר זה רק ע"פ נבואה ורוח הקודש, ובוה יודע שאי אפשר לעמוד על דעתם של חכמים, שחכמת התורה היא חכמה שאין לה סוף ולא תכלית כלל, וזהו שאמרו בשער שנגמרים בעצה כו', כמו שאמרו בפרק אין דורשין יועץ זה שיוודע לעבר שנים ולקבוע חדשים כו'. ומבואר, דעיקר עלינותו ומעלתה של חכמת התורה על כל החכמות, שהיא למעלה משכל האנושי, בא לידי ביטוי בקדוש החדוש, שעליו אמר תורה כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' שכל חכמי האומות הודו בזה לחשבון העיבור המסור בידינו מאי"ב תשצ"ג, שאי אפשר לידע דבר זה רק ע"פ נבואה ורוח הקודש.

וכן איתא בהקדמה לערוך השולחן חלק חו"מ: וכבר אמר אחד מגדולי חכמי יון שחישוב המולד לישראל הוא אות ומופת על הנבואה בישראל.

¹²⁶ in Megillas Antiochus it is recorded that the Greeks chose to ban the performance of three specific mitzvos — Shabbos, circumcision, and Rosh Chodesh. However, no reason is given as to why they militated against those three precepts in particular.

ובזה אפשר לבאר למה היה ליונים התנגדות מיוחדת למצות קידוש החדוש, כי במצות קידוש החדוש ניכר יתרון חכמי ישראל, שאין הגויים יכולים להשיג סדר תקופות ומזלות וסוד העיבור, וכמו שמצינו בגמ' בשבת (ע"ה, א): "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני כל העמים", ומפרש רש"י: "לעיני העמים - שחכמה הניכרת היא, שמראה להם סימן לדבריו בהילוך החמה והמזלות שמעידין כדבריו, שאומר שנה זו גשומה והיא כן, שנה זו שחונה והיא כן, שכל העיתים לפי מהלך החמה במזלותיה ומולדותיה, במזל תלוי הכל לפי השעה המתחלת לשמש בכניסת החמה למזל."

ואמנם כל חכמת התורה הרי היא חכמה אמיתית מסוד ה' ליראיו, מ"מ משאר דיני התורה אי אפשר להוכיח לגויים את אמיתות התורה, דהא אין להם בזה השגה כלל, אבל בחכמת הכוכבים והמזלות איכא הוכחה טובא לאמיתות

התורה, כאשר רואים בעיניהם אמיתות תורתנו כשאומרים אם תהיה שנה גשומה או שחונה¹²⁷. ובחכמה זו ובחכמת העיבור לא צלחו הגויים גם אחר ההתבוננות, צא ולמד מהלוח הלועזי שכבר שינו והוסיפו וגרעו ולא העלו בידם כלום, דעדיין פעם בכמה שנים צריכים להוסיף ולגרוע, ועל כן דוקא מחכמת הכוכבים ניכר היתרון שיש בחכמת התורה שהרי היא חכמה אמיתית וקיימת בלא שינוי והחלפה, ועל כן גזרו היונים בראשונה על קידוש החדוש דרצו לעקור יתרון חכמת ישראל על חכמת יון.

9

ימי	מאמר לח	חנוכה	תכא
ועיין במהרש"א בר"ה שם שכתב לבאר הענין המיוחד של תורה בת ומילה			
ובאו לבטל ג' מצוות שישראל מובדלים הבדל גדול מן העמים, בתורה כתיב 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' ובשבת ובמילה כתיב 'אות היא ביני וביניכם'.			
ומבואר בדבריו, דהענין שגזרו מלכות הרשעה על ג' ענינים אלו, תורה בת ומילה, הוא משום שבג' ענינים אלו באה עיקר ההבדלה בין ישראל וצומות העולם, ובוה באה מלכות הרשעה לבטל מהם ההבדלה המיוחדת שישראל מובדלים מאומות העולם.			

ונראה לבאר בדרך זו גם ענין זה שגזרו יון על חודש שבת ומילה, דהנה יעויין בדברי הגרי"ח בפירושו אור תורה אות עח:

ועיני ישראל הם הסנהדרין וזקנים מתמנים עליהם, והם נמשלים לבריכות מים המשקים את השדה, כך הם משפיעים תורה לכל ישראל להורות להם דרך חיים, מה הבריכות אין אדם יודע מה שבתוכם וכו', כי באמת חכמת התורה עמוק עמוק, והוא למעלה מגדר שכל האנושי, וכל חכמות חיצוניות זולתם כאין נגדה, וכמו שנאמר 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים', רצה לומר לנגד עיני שאר אומות, היינו החכמים היותר גדולים שבהם שמכונים בשם עינים מטעם שנתבאר, והוא כמו שאמרו רבותינו ז"ל, איהו חכמה שהיא לעיני העמים זו חשבון תקופות כו', וכמו שהאריכו בזה המחברים שכל חכמי האומות הודו בזה לחשבון העיבור המסור בידינו, מאי"ב תשצ"ג, שאי

The answer lies in a verse in *Vayikra*, ואבדיל אתכם מן העמים (Vayikra 20:26) which Rashi interprets as meaning, "If the Jewish people keep apart from other nations then they will be protected by Hashem." The corollary, however, is also true — if they consort and fraternize, their future is bleak. Once the main barriers are down and Yidden are enticed into adopting the practices of their neighbours, they will lose their special identity and soon cease to exist.

With this in mind, the Hellenists decided to undermine our "splendid isolation" by prohibiting three mitzvos, each of which contributes in no small measure to the uniqueness of *klal Yisroel*. The first was *bris milah* — the sign of the Divine covenant that we bear on our body and which distinguishes us in a physical sense. This *bris kodesh* not only sanctifies our flesh and blood — it proclaims also our exclusive relationship

with Hashem down to the most corporal detail.

The second ordinance under fire was Shabbos, which involved the field of commerce. Throughout the gentile world, Sunday is the day of rest on which trading ceases. Jews are different, refraining from work on Saturday, which makes our business schedule at variance with others. The Hellenists were determined to stamp out this nonconformance in the marketplace and Shabbos was declared a weekday.

13 Finally Rosh Chodesh, which is another major example of our distinctiveness. All other nations reckon their yearly calendar according to the movement of the sun, whereas we calculate our calendar on the basis of the position of the moon and celebrate the day when it begins to renew itself. This disparity between us, however, goes much deeper. Logically, to base one's daily life on the solar system makes more sense since the sun provides all the light and heat in the world. In contrast, the moon has nothing of its own and merely reflects the light which it receives from the sun. The gentile nations place their reliance on human reason and therefore, follow the solar calendar. We, however, bow to the superior intellect of Hashem and accept unreservedly His command to conduct our lives according to the lunar system. Thus, the observance of Rosh Chodesh and all that it implies indicates profoundly the singularity of Jews not only in physical and commercial matters but also in our thinking and outlook — hence the fierce antagonism of the Hellenists towards these three precepts in particular.

The battle lines were drawn: to make us conform and become like them. In a symbolic and challenging act *כל* וטמאו כל, they purposely defiled all the oil in the temple. Oil is a substance that does not mix with other liquids and it symbolises *klal Yisroel* who refuse to blend with gentiles. This attitude was an anathema to them, and the sacred oil had to be profaned.

14 Thanks to Hashem our enemy did not succeed. The barricades remained intact and we managed to preserve our status of *לבוד ישכון*, עם, a nation that dwells alone and refuses to be lured into the other camp. Significantly, our victory was crowned with the miracle of oil in the sanctuary, through which the wondrous salvation of Divine power was revealed. Hashem showed *klal Yisroel* that therein lay their merit and protection. By not fraternizing with alien cultures they would, like oil, always remain on top and deserve to be championed by Hashem.

ט. על עמך ישראל

בנוסח תפילת על הניסים נאמר, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, בשינוי מהנוסח הנאמר בפורים, כשעמד עליהם המן הרשע, שם לא הוזכר כי הגזירה היתה על עם ישראל, והדברים טעונים ביאור.

נחבאר, כי גזירות יון היו לבולל את ישראל בין האומות, ולבטל מהם את השם 'ישראל' ואת יהודיותו, שהיו ככל העמים. לפיכך, הזכירו כי עמידת היוונים היתה על 'עמך ישראל'. בשונה מימי הפורים בהם רצו המן ואחשוורוש להרוג את הגוף הישראלי, אך לא לגעת בנשמתו¹⁶¹.

עוד מזכירים בהודאה "ועל המלחמות" ותמהים העולם מהי ההודאה על המלחמה, התינת על התשועות והפרוקן שיין להודות, אבל על המלחמה מהי ההודאה, וכי איזה טובה יש במלחמה.

מבואר כזה, שלא מדובר על מלחמת החיילים, אלא שאישי הישראלי והאומה הישראלית בכללותה עומדים כל ימיהם במלחמה כנגד כל העולם כולו, זהו אופי עמידת האומה הישראלית הקשורה בתורת האלוקים, ובהיותה קשורה אל כורא העולם, מצב זה הוא בקביעות במלחמה עם אומות העולם, שכל יסוד חיי הישראלי מנוגדים הם במהותם וסדרם והשקפתם אל עמידת הגויים¹⁶².

רעו 16 "וחושך — זו מלכות יון" הארת דרך

המושג "גלות" איננו דוקא כאשר עם ישראל גלה מארצו, כמו בגלות בבל, שהרי בזמן שהיוונים מלכו, לא גלו ישראל מארצם כלל, כפי שחז"ל אומרים (שטה"א טז ט). "מלכות יון בפני הבית מאה ושמונים שנה", והיינו שנים ישראל ישב בארצו ובית המקדש היה קיים. "גלות" היא גלות השכינה, שכאשר הקשר הרוחני בין ישראל לאביהם שבשמים נחלש או מתבטל לגמרי ח"ו, על ידי שרעתה של אותה מלכות השולטת היא הקובעת את הנהגת וצורת החיים של עם ישראל — זו גלות! מציאות זאת מתבצעת, או על ידי כפייה, שהגויים מנסים

לכפות על עם ישראל צורת חיים גויית, או שהיהודים עצמם נמשכים אחר צורת החיים הגויית. במלכות יון התקיימו שני הדברים, גם כפייה מצד היוונים וגם הליכה ברצון על ידי המתיוונים.

קיד 17 חנוכה \ שפתי דעת

רמז לעניין הם נרות החנוכה הנעשות בפתיל ודולקות בשמן. כמו השמן הנמשך אחר הפתילה עד לטיפה האחרונה, כך נמשכות נפשות ישראל אחר אביהם שבשמים, וכמו שהשמן אינו מתערב במים ושומר על זהותו העצמאית זה כוחם של ישראל שוק מתון הבידוד וההבדלות שומרים על הדעת והדבקות.

במקום אחר (תול"א ד"ה ויבונים נאמר) מוסיף השפת אמת כי בדרך רמז זהו פירושן של השם חנוכה. חנו כה. היהודים חנו בבחינה של 'כה' מבלי לשנות מאמונתם כמלוא הנימה, כה אמר ה' ואין עלינו לחקור ולהבין. ובדרך נוספת כותב השפת אמת בהמשך כי חנוכה היא מלשון חינוך וכנאמר (משלי כב ו) "חנוך לנער על פי דרכו", דהיינו להאמין לחכמים ולשמוע דבריהם אף במה שאין משיגים על פי השכל. ועל זה נתברר הדעת שבשורש נפשות בני ישראל למשון אחר האמת, וזה יתרון הדעת על החכמה, והבן כל זה מאוד.

18 פנינו נעבוד * ויעד י

איך מגיע בחור לומר דבר כזה? שאל אותנו ר' גמליאל, והסביר את שורש העניין: כמה מחשבה אנו מקדישים לזכות ולשמחה שאנו יהודים? נבחרנו ע"י בורא כל העולמות להיות עם קרובו וחביבו, נבחרנו מכל האומות להשתתף עם הקב"ה בכיבול בהנהגת העולם, נבחרנו להיות את היתכלות של העולם ולהיות מויו השכינה לנצח נצחים - ואת האמת הזאת והשמחה שביהדות אנו כמעט ושוכחים! את עיקר הדגש אנחנו שמים על החיובים: חיובים לקום ולהתפלל, חיובים ללמד, חיובים לקיים מצוות - וזה נכון, אנחנו באמת חיובים - אבל כשהורים מדגישים רק את החיובים, הילד קולט את היהדות כתרי"ג חיובים שבלית ברירה צריכים לקיים אותם, ולא פלא שהוא רוצה להתפטר מהם מהר ככל שאפשר. ככל שאנחנו - ההורים - נתבונן, נפנים, ונרגיש בעצמנו את הזכות והשמחה להיות יהודי, גם הילדים שלנו יקלטו את זה, ואף הם ישמחו להיות יהודים ולקיים את המצוות.

האם הרגשנו פעם מאושרים שאנחנו יהודים, ושנאנחנו שומרי תורה ומצוות?

Yavan descended from Yefes. Our Sages tell us (*Megillah* 9b) that the verse "Yaft Elokim l'Yefes — May G-d beautify Yefes" from Noah's blessing (*Bereishis* 9:27) refers to the old Greek alphabet, which can be used to write a *sefer Torah*. Thus, "v'yishkon b'ohalei Shem — may it reside in the tents of Shem" (*ibid.*). However, Yavan took their physical quality of external beauty and instead of connecting it to the inner spiritual quality of Shem, they totally rejected the inner spirituality and viewed the externals as the only reality of existence. They embodied *chochmah chitzonit*, external wisdom, based only on logic and human reason, rejecting the divinely revealed wisdom of the Torah completely. They also extolled physical beauty and physical might. Sport and war became the essence of Greek culture, which they sought to spread to the entire world.

Perhaps the word *yavan* itself represents their approach to the world. The three letters that spell Yavan — *yud*, *vav*, and *nun* — are

basically lines with no framework to contain anything, representing a totally external outlook of the world, with no inner content. They also represent the quantitative view of the world that is associated with physical externals, as opposed to a qualitative view of the world that is associated with inner spiritual values. The physical world comes in three generic sizes: small, medium, and large. The three lines of Yavan — the small *yud*, the medium *vav*, and the large *nun* — represent this quantitative view of the world, as opposed to spiritual matters, which vary in degree, not in size.

Additionally, these three letter-lines are parallel, representing the fact that the physical world has no unity. It is made up of individual items that have no point of connection. Only the spiritual realm unites all physical things into one unity under Hashem.

Yavan spelled backward is *noi*, "beauty." They totally distorted the concept of beauty, turning it around. This emphasis on the externals had an influence over those Jews whose whole relationship with and view of the Torah was merely an external relationship and view.

21 KLAL YISRAEL'S FLAW

The Bach comments in the beginning of *Hilchos Chanukah* that the Jewish people's flaw, the fault that made them vulnerable to the decrees of Antiochus, was a deficiency in the area of *avodah* — in their sacrifices and the prayer service in the Temple. This weakness left them vulnerable to the cessation and desecration of this service by the Greek decrees.

What is the significance of this aspect of Torah life? The prophet admonished the people because the Torah was observed "tzav l'tzav... — a command here, a command there, a line here, a line there, a little here, a little there" (*Yeshayahu* 28:10). G-d does not want from us 613 disjunctive and independent acts, but rather "*achas diber Elokim — G-d spoke one*" (*Tehillim* 62:12); G-d gave us one unified word. He gave us one unified lifestyle of holiness and purity. We must become, individually and collectively, G-d's Mikdash, where His presence will be presented to the entire world, by a nation of holy Kohanim. However, "*shenayim zu shamati — I heard two*" (*ibid.*). We human beings living in a world consisting of many manifold objects cannot relate directly to the unified will of G-d without breaking it down into smaller components.

Imagine a gigantic lightbulb too bright and too large to be viewed at one time. So the lightbulb is encased in a globe with 613 windows carved out of it. Through each window one can view one small portion of the vast lightbulb. When one looks through all 613 windows, one after the other, he gets a composite picture of the lightbulb in its entirety. So, too, mitzvos are the windows that reveal the one all-encompassing will of Hashem. They represent the totality of the Jew's life and lifestyle from different perspectives. One who views the mitzvos as separate disjunctive commands, even though he is "*shomei'a l'kol Hashem*" (*Shemos* 15:26) — even though he hears the external commands of Hashem and obeys them — nonetheless he remains an *eved*, a slave, who relates to commands alone. On the other hand, one who is "*shomei'a b'kol Hashem*" (*Devarim* 30:8) — one who hears "into" those commands, what their implications are, how they shed light on the all-encompassing will of Hashem for his

כלל ישראל נקראים "עם קרוב" (תהי קמת, יד) - זו המציאות של כלל ישראל, קירבה טבעית אל היבורא עולם, קרובים וחביבים להקב"ה - ל"בורא עולם" עצמו! הוא כקשר בין אב לבן, קשר שלא יכול להינתק (עי' קידושין לו. בין כך ובין כך אתם קרובים בנים). "חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת" (חולין צא ע"ג). "חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח [אלא כל אחד ואחד מתפלל על עצמו-רש"י] (וימא נב ע"א). "חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינוה עמדת" (מגילה כט ע"א). "חביבין הן ישראל שאע"פ שהן טמאין שכינוה שרויה ביניהם, שנא' השוכן איתם בתוך טומאתם" (במביר ז, ח, ילק"ש במדבר סי' תשי"א) - אפי' במצב של חטא ונפילה הקב"ה אינו עוזב אותנו, ו"חושב מחשבות לכל ידח ממנו נידח".

למה באמת אנחנו כל כך קרובים וחביבים להקב"ה?

זה פסוק מפורש בתורה: "הן לה' אלוךך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה, רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם, ויבחר בורעם אחריהם, בכס, מכל העמים כיום הזה" (דברים י"ד-טו). האבות שלנו - אברהם יצחק ויעקב - היו קשורים לשכינה בכל מה שעשו, והתקרבו להקב"ה יותר ויותר עד שהקב"ה דיבר איתם, ואף כרת עמדם ברית: "ההיקמותי את בריתי ביני ובינך, ובין זרעך אחריו לדורותם לברית עולם, להיות לך לאלוקים ולזרעך אחריו" (ברא' י"ז, ז). בוכות האבות הקב"ה בחר

23

entire life, personality, lifestyle, goals, and values, he is like a son who anticipates and concerns himself with the will of his parents and the lifestyle and personality that the parents wish to engender in him through the directives they give him.

In this respect, "*Ner mitzvah v'Torah ohr — A commandment is a candle and the Torah is light*" (*Mishlei* 6:23). The mitzvah are a receptacle for the oil that forms the light disseminated by the Torah, which generates a Torah personality and lifestyle. The *avodah* of prayer and sacrifice, and the environment of the Mikdash, put the various mitzvos into the perspective of a relationship with Hashem and encompassed all of life and its components.

During the period preceding Chanukah, Jews were weak in this *avodah*. Torah observance became mere external compliance to the commands. The implication of the lifestyle to be created by those commands, the creation of a nation of holy Kohanim who would become the actual Mikdash of G-d's presence, was ignored. Shabbos was observed but did not impart a lifestyle that strove for the spiritual world represented by Shabbos. Rather, those *shomrei Shabbos* spent their six workdays expanding their materialistic goals, and that's what formed their life's ambition and influenced all their decisions and conduct, not the Torah, not Shabbos. They observed the letter of the law but failed to be imbued with the holiness and purity that those laws imply. The *Yiddishkeit* was dark and external, and the preciousness of the chosen nation was diminished.

This very shallow appreciation of a true Torah lifestyle induced some to be totally influenced by the Greek way of life. If one views

the Torah only externally, it can't match the beauty and grandeur of the externals of Greece. Therefore they accepted it as an alternative to the drab Jewish existence that left them feeling disillusioned and unimpressed due to its lack of real content.

For this reason, this period is referred to as *galus Yavan*, the Greek exile — even though we were in Eretz Yisrael with a Mikdash, still we were in exile. We may have been connected to the externals of the land and the Temple, but we were millions of miles away from their inner spiritual essence. Since the Jews had this weakness, they were vulnerable to the decrees of Yavan. G-d did not thwart these decrees so that Klal Yisrael should wake up to their faults and repent and strengthen themselves.

24 הנוכה אודות המועדים

ה. והנה קליפת יון היא הקליפה שלוחמת בכוח ההתחדשות ומסתיך מאתנו את התקוה שתמיד אפשר להתחדש, ולכן התנגדו דייקא לשלש מצות הללו, לשבת קודש שהוא יום שמתחדשת בו

הבריאה, ומצות מילה שהיא מצות קדושת הברית, שבה ניתנה כוח הנפלא להאדם להיות שותף להקב"ה בבריאת והתחדשות יש מאין, וכן מצות קידוש החודש אשר כשמו כן הוא, סמל התחדשות בהבריאה, שכל

חודש נעלמת הלבנה ומתחדשת מחדש, ומכרות שהקב"ה מחדש את הבריאה,

מצות קידוש החודש בצאת ישראל ממצרים ונעשו לבריה חדשה

ו. ויש לפרש לפי זה למה ניתנה מצוה זו של קידוש החודש דוקא בצאת ישראל ממצרים, שהרי מפורש בספר יחזקאל שבציאת מצרים נולד עם ישראל כהויה חדשה, ועל כן דייקא בעת ההיא היה הזמן המוכשר לקיום מצות קידוש החודש, ולקיום מצות מילה שכלו בעת ההיא, שדברים אלו מעידים על התחדשות הבריאה.

היונים הרסו המזבח וטמאו השמינים המורים על טהרה והתחדשות

ו. ולכך הרסו היוונים את המזבח דייקא, שהרי כוח המזבח הוא, שאדם שחטא מביא קרבן ועוזב כל העבר ומתחדש, והם בגודל חשכותם התנגדו לזה, ולכן הרסו אותו.

ולכך טמאו כל השמינים, שהרי שורש כל הטומאות היא טומאת מת, והיא אבי אבות הטומאה, ומת הוא ההיפך של חיים וחידוש, והם רצו להכניס בחצרות קדשינו את היפך

שתכלה רגל מן השוק * פעמי מועד ר' ר"ט

הרגל בנר

במיוחד אמורים הדברים בנס חנוכה, שלדורות נקבע לזכרו ולהזכירו באמצעות הדלקת הנרות. חז"ל אף פעם לא ביטלו מכל וכל את חכמת היוונים. אדרבה הם אמרו כי "חכמה בגוים - תאמין". אולם חכמה זו נטועה עמוק בטבע ובזה היא מצטיינת, ואילו תורתנו הקדושה מעוגנת במה שלמעלה מכל טבע.

סכנתה של יון היתה לא רק במה שמנעה מקיום המצוות, אלא במה שנעצרה בתחום הטבע הטובעני, ובכך הקרינה השפעה מזיקה גם על מצוותיהם של ישראל. לכן התקינו חז"ל לציין את נס ההתגברות על יון דוקא על ידי הדלקת נרות.

שלהבת של נר אינה דבר סטטי, היא מתחדשת תדיר. אמנם למביט בעין שטחית נראה כאילו זו אותה שלהבת שדולקת ובושרת כל הזמן, אולם לאמיתו של דבר אין זה כן. השלהבת הרוטטת מצביעה על כך שהיא מתחדשת תדיר. הבעירה שהיתה לפני רגע כבר חלפה ועברה מן העולם, והבעירה של הרגע הבא צורכת חומר דלק בעירתי חדש, ועל כן תמיד יש בה מן החידוש, ויש לעובדה זו גם השלכות הלכתיות (כמבואר במסכת ברכות ג.א.) לפיכך אין כמו הנר אמצעי יעיל לזרו את האדם להתחדשות.

* ענין ההתחדשות שהוא טומאת המיתה והיאוש.

27 ש'בחו של אהרן שלא שינה - והדליק את הנרות בהתחדשות תמידית י"א. ועוד מצינו ענין התחדשות במיוחד בהדלקת הנרות, כמו שכתב רש"י על עבודת אהרן בהדלקת המנורה, מגיד שבחו של אהרן שלא שינה, והיינו מלשון שינון וחזרה שבהדלקתו את המנורה לא חזר אף פעם על אותה עבודה, אלא כל פעם עשה את עבודת ההדלקה בהתחדשות ולא כמו עשה מקודם, ולכן התנגדו היוונים בטומאתם לקדושה זו דייקא.

28 בית המקדש - מקור ההתחדשות

ב. ויש להוסיף דכוח התחדשות זו שהיתה בבית המקדש, מושרש בכך שנבנה המקדש על אבן השתיה, מקום שממנו התחיל ונתחדש הבריאה, והוא המחבר אותנו עם כללות כוח ההתחדשות שיש בהבריאה, המאפשר לכל מי שנכנס לשם להתחדש מחדש ולהיות בריה חדשה, שהוא סוד ענין הקרבן וכנ"ל.

ויש לומר שלכך לא שלטה שם זקנה וישנות כלל, כגון זאת, שלא הסריח בשר הקודש מעולם, וגם

בעל "חידושי הרי"ם" היה אומר שעל ענין זה רמזו הביטוי שבפי חז"ל * "רגיל בנר". חז"ל ביקשו בכך לרמוז בשפת קודשם כי שבחו של אדם מתבטא בכך שאת הרגלו הוא מאיר בכוחה של התחדשות, (עין "שפת אמת", חנוכה, ת"א ליל ה', ועוד).

הוא היה אומר שעל זה רמזו חז"ל גם בקובעם שמצוות נר חנוכה שידלק * "עד שתכלה רגל מן השוק". בפשטות למדנו מכאן את ההלכה המגדירה את זמן קיום מצות ההדלקה. אולם ה"חידושי הרי"ם" לימד, שחז"ל בשפת קודשם קיפלו בזה את העיקרון שההדלקה צריכה להוביל לכילוי ולהסרת סממני ההרגל מדרך עבודתו של היהודי.

על כך רמז גם דוד המלך ע"ה באומרו (תהלים קיט, קה): "נר לרגלי דבריך". ההרגל נעשה מואר באמצעות נר המצוה. מכאן המשיך נכדו ה"שפת אמת" לטוות את חוט המחשבה הלאה:

ועל פי זה נראה לפרש שם "חנוכה" גם כן על ההתחדשות. כי היו תחת יד מלכות יון בגלות וכל ד' המלכויות הם בטבע וגשמיות, וכתוב "אין כל חדש תחת השמש", אבל בנס שהוא למעלה מן הטבע, ממילא בא התחדשות, וזה חינוך והתחדשות.

Around the Year w/ Reb Melech

The World of Eight

The pasuk in Mishlei (9:1) refers to the structure of this world as heven with seven pillars. There are seven directions to this world,² and seven notes on the musical scale. The physical world was created in seven days.

This world of seven is a world governed by laws and rules, which we refer to as nature. The Maharal reveals that the number eight represents the power to go beyond nature, to reach for the supernatural, and that this is the foundation of Chanukah, the eight-day Yom Tov.

בלחם הפנים היה יום הלקחו כיום אפייתו, כיון ששם האיר תמיד כוח ההתחדשות.

ועפ"ז יש לבאר דברי הגמרא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, מאחר שיהודה הוא זה שמאיר את כח ההתחדשות בישראל, שמקומו בבית המקדש.

38 ענין 'כתבו על קרן השור'

ג. ובוזה אפשר לבאר עוד מה שמצינו שגזרו היונים על ישראל שיכתבו על קרן השור שאין להם חלק באלקי ישראל, ומהו זה שבחרו דוקא בקרן השור. אמנם לפי האמור יש לומר דלכך אמרו על קרן השור שהוא השופר המעורר את האדם מתרדמה, ומורה לו שיתחיל חיים חדשים, ובמקום זה היה רצונם שיכתבו שאין להם חלק, כדי להראות ולגלות שאין לנו את כוח החידוש, וכאשר היה אתמול כן יהיה מחר.

ובאשר נצחו החשמונאים בכוחו של יהודה המכבי, שגם הוא הכניס כוח הוי"ה וחידוש בעם ישראל מכוח שם הוי"ה אשר נכלל בשמו, והכריזו מי להוי"ה אליהם,

33 In the seven-day world, there is a pattern: the pauper doesn't suddenly become a millionaire and the handicapped individual doesn't unexpectedly start to dance.
 That's within nature, but once we're in a dimension above nature, anything is possible. That is represented by the number eight, a world that is above rules and restrictions.
 That's Chanukah. Eight days of being able to access that realm. There are no more barriers.

"The Rebbe was waiting," Reb Meilech reflects. "True, we are not the Rebbe, we don't see as clearly, and baruch Hashem, we have our stomachs, but we need to develop eyes to see the gift we are being given, the opportunity we have to taste the extraordinary in a way not usually available."

34a

But there's a catch.
 Reb Meilech pauses, looking around the room to make sure that everyone is following as he reveals the secret.

You don't get to access this *koach*, the power of the number eight, by just walking through like a tourist, looking around. You have to live it. You have to feel it deep inside. The Gemara says that Chazal were *kovei'a*, they established this Yom Tov, and that means the *koach* of these days is also established, fixed in time. Be *kovei'a* in yourself!

The Chiddushei HaRim writes that we say the *berachah* of *She'asah Nissim* specifically at the time of lighting candles, though the *berachah* is connected with the day itself, not this mitzvah, because "the light of the miracles is awakened through lighting the candles!"

It happened then, and it happens now. *Bazman hazeh*. Today. "Gam hayom" are the words that the Yetev Lev uses, "now as well." *L'hivasha bahem gam hayom*, to achieve salvation through them today as well... It happened once and it happens every single year.

Reb Meilech's face is fiery red as he repeats, as if in disbelief, "Gam hayom, gam hayom, gam hayom."

34 Today, now as then.
 Reach for the realm beyond seven, the realm of eight, and ask for miracles, expect miracles, and live miracles.

The Machzor Vitri, written by Rav Simcha, a *talmid* of Rashi, writes that the name of this Yom Tov, "Chanukah," is connected to the word *chaninah*. This, he explains, is because the Divine approach at that time was to act with us *lifnim meshuras hadin*, not in accordance with our actions, but with His mercy. It was a time of Heavenly grace and benevolence and we were given far more than we deserved.

This flow of *chaninah*, says the Sfas Emes, lasted throughout the generations, a break in the usual natural order of things and an opportunity to reach for the extraordinary.

35a

Breaking Nature

The nature of most people is that if something doesn't directly affect them, they don't get too excited about it. People are naturally lazy and are not eager to get involved. So when a Jew goes against his nature for Hashem, when he acts with passion, he is breaking his nature. This is *me'aras nefesh*. He is subjugating his nature to Hashem. And for whom will Hashem perform miracles? For whom does He break nature? For a person who breaks his nature for Hashem.
 This phenomenon works *middah k'neged middah* (measure for measure). If we break our nature to serve Hashem, then Hashem will perform miracles — a break in nature — for us.

The Midrash says that when Klal Yisrael left Mitzrayim and arrived at the Yam Suf, it wouldn't split until it saw the coffin of Yosef Hatzaddik. What special merit did Yosef have to cause this great miracle? He broke his nature. Yosef was faced with a tremendous test. It took superhuman strength to avoid succumbing to the wife of Potiphar, but Yosef succeeded: He broke his human nature. Therefore, for him, the sea could break its nature and split. He was worthy of miracles.

When Klal Yisrael wasn't passionate about *avodah*, Hashem stopped the *avodah*. Because merely going through the actions of the *avodah* is not enough. This is not the correct way to serve Hashem. So Hashem allowed the Greeks to

36

ומוסיף ה'שפת אמת' על פי דרכו, שלא בלימוד היסטוריה עסקינו. הדברים נכונים ורלוונטיים לכל אחד ולכל עת. אנו מברכים "להדליק נר חנוכה". לא להדליק נר 'בחנוכה' אלא נר חנוכה. יש בשמים נר, שאותו אנו מדליקים. הישועה וההצלה, מוכנה ומזומנת בשמים. אנו רק מדליקים את חניכת הישועה, את הלימוד וההבנה שיש עלינו לעשות מעשה אנושי ובכוחו לעורר את נר הישועה השמימי המוכן ומזומן ומכוחה להדליק בזכות מעשינו אנושי.

37

אורות המועדים חנוכה

ע"י החכמה רואים את הדבר והסמון
 בכח ועדיין לא יצא לפועל
 וי"ל בבואור הדברים עפ"י המבואר
 בספר תניא ד"חכמה" הוא
 אותיות "כח מה", הכח של ענין מה,
 ומבאר שם את הענין לגבי ביטול ועונה
 המרומו במילה "מה", כמו שאמר משה
 רבינו ונחננו מה"ק"א. אמנם לדרכינו יש
 לבאר ענין "כח מה" באופן אחר, והיינו

שהחכמה מגלה את גודל ה"כח" של
 * "מה", כלומר לראות הכח של דבר
 כשהוא עדיין בקטנותו בכח" "מה",
 דהיינו לראות מה שיצא בפועל
 מה"מה" כאשר יגדל. והנה באמת
 מבואר הרבה בספרי המהר"ל שהמושג
 שנקרא "כח" הוא דבר שעדיין לא
 הוציא את כוחו אל הפועל, כמו גרעין
 שהוא כולו כח עד שזורעין אותו
 להוציא כוחו אל הפועל בצמיחת עץ
 וכו'.

א"כ החכמה רומזת על היכולת לראות
 את ה"מה" כשהיא עדיין בשלב
 הכח ולהבין איך שמתוך ה"מה" הזה
 עתיד לצמוח דבר גדול, ומי שיש לו
 את הכח לראות מה שעתיד לצמוח
 מדבר שהוא עדיין "מה" הוא נקרא
 חכם. ולכן איתא ק"ב איזהו חכם הרואה
 את הנולד, כלומר שגם כאשר הוא
 עדיין בחינת "מה" הוא כבר רואה מה
 שיולד ממנו, וזו היא החכמה שרואה
 הכח של מה.

השמן היוצא מזית קטן מרמז לחכמה
והנה שמן רומז לחכמה, ואת השמן
מוציאים מזית, והזית הוא
השיעור קטן של שיעור אכילה, דאין
אכילה פחותה מכזית, והטעם הוא,
כי החכם רואה אפי' בדבר הקטן ביותר

את מה שמסוגל לצאת ממנו לפועל.
לכן באמת מנר אחד שמדליקין משמן
אפשר להדליק הרבה נרות לאין שיעור,
כי זה גופא היא החכמה הנרמזת בשמן,
לראות מה שעתיד לצאת מן הכח אל
הפועל אפי' מדבר אחד קטן.

בריאת העולם בחכמה - יציאת כל
הנבראים מכח אל הפועל

והתורה הק' מתחלת בבראשית
שתרגמו רמב"ם בחוכמא, כי
כמבואר ברמב"ם שבתחילה ברא
הקב"ה את הכל בכח, דהיינו בחומר
היולי ובתמצית, ואחר כך יצא ממנה
בכל יום מן הכח אל הפועל, עד
שנבראת כל הכריאה בפועל, וזאת הוא
ע"י המדה שנקראת חכמה, לכן התורה
מתחלת בחכמה, וכמו כן המצוה
הראשונה בתורה היא מצות פרן
ורבו, שהיא יציאה מן הכח אל
הפועל.

וגם המצוה הראשונה שקבלו ישראל
אחר שנעשו לעם היתה מצות
קידוש החודש, כי בתחילת החודש
הלכנה היא נקודה בעלמא, ובכל יום
הוא מוסיפה וגדילה, ונצטונו לקדש
את החודש כשהיא נקודה בעלמא,
להראות שזאת היא החכמה האלקית
לראות את הכח בכל דבר שהוא עדיין

בבחינת "מה" בבחי' קטנות, שממנה
עתיד לגדול.

שלמה המלך בחכמתו תיקן מצוות
דבנן

ה. נמצא מבואר מכאן, שהחכמה
האלקית היא לראות את
הגדלות שבכל דבר כאשר הוא עדיין
בשלב הקטנות, כלומר, לראות מה
שמסוגל לצאת אפילו מדבר שהוא
שעדיין בקטנותו, בחי' חכם הרואה את
הנולד.

ז. ובאמת צריך לדעת שהס"מ עובד
תמיד בצורה כזאת,
שמתחיל להכשיל אנשים בדברים
קטנים, ולא שמים לב מה שעתיד
להיוולד מעבירות קטנות וכו', אמנם
החכם עיניו בראשו לראות את הנולד
ולהבין את תכסיסי היצר מראשיתם,
אפי' בשלב שמנסה להכשילו בדברים
קטנים דייקא, ועל כן נחוצו כ"כ
להתבטל בפני חכמי הדור, כי חכמינו
רואים בכל דבר אפי' בקטנותו מה
מסוגל לצאת ממנו.

היה המושג של מתיוונים, שהיו יהודים
שלאט לאט פרקו מעליהם עול תורה
ומצוות. וי"ל שזו היתה קליפת יון,
שהתחילו להכשיל את ישראל בדברים
קטנים, ומשם נמשך לדברים הגדולים.

וי"ש לרמז את זה בשם "יון", שהאות
הראשונה היא אות י' שהיא נקודה
בעלמא, ומאות י' התחילה הירידה,
ולכן האות השנית היא אות ו', שהוא
המשכה למטה יותר מאות י', לרמז
שמהנקודה הקטנה התחילה הירידה
למטה, ואחר כך אות ו' שהיא המשכה
עוד יותר למטה עד שאין למטה הימנו,
כלומר, שהיוונים התחילו להכשיל את
ישראל בנקודה בעלמא עד שנפלו מטה
מטה והרבה יהודים התיוונו רח"ל.

ועל כן נאמר שהיוונים היו חכמים
גדולים, היינו שראו בחכמתם מה
שיוולד מעבירות קטנות, וניצלו את
חכמתם להכשיל את ישראל בדברים
קטנים, כי ראו את הנולד, וראו
שמנקודה בעלמא של ירידה ירדו ישראל
עד שאול תחתית רח"ל, וזה נקרא חכמה
חיצונית, שניצלו את החכמה כדי לטמא
את ישראל ע"י חכמה גופא.

41 טמאו השמנים - לבטל את כח
החכמה הקדושה

ט. וי"ל שזה הוא עומק הענין במה
שטימאו את השמנים, כי

שמן מורה על חכמה, והם ניצלו את
גודל חכמתם לטמא ולטמטם את
ישראל, ולכן גזרו ג"כ על קידוש
החודש, כי קידוש החודש הוא סמל
הירח כשהיא עדיין בקטנותה, וקידוש
החודש פי' שצריך לנצל את החכמה
לעניני קדושה, לראות את גודל הכח
כשהיא עדיין נקודה קטנה, והם רצו
לנצל את החכמה לרעה היפך קידוש
החודש ולכן גזרו עליה.

44a

היום ב'דריידעל' שלך, ולאות הכרת הטוב אני לך מאמר מהרה"ק בעל ה'בני
יששכר' מדינוב זי"ע, שה'דריידעל' מורה לאדם, כי כל מצוה שבשר ודם מקיים
בעולם הזה הרי הוא מסוכב דברים נשגבים בשמים ממעל, וכשם שמסוכבים
ה'דריידעל' פעם אחת ועי"ז הוא מסתובב עוד פעמים רבות, כך גם גורם במעשיו
אלו לסוכב בכל העולמות העליונים."

ממילא הנס דפך שמן, שמפך אחד
קטן הדליקו נרות שמונה
ימים היה אות להראות את הכח של
כל דבר קטן ביהדות, ועד כמה שיש
ליזהר ולייקר אפילו מצווה דרבנן ומנהג
ישראל, וכמה יש לזהר בכל ילד וילד
בקטנותו כשהוא עדיין בבחי' "מה",
לשמור עליו בעין חכמה ע"י שיתבונן
על הגדלות שעתיד לצאת ממנו.

ענין הדלקת נר חנוכה ע"י קטנים
י"א. וי"ל שזה הוא מקור הדין של

מהדיין בנר חנוכה, שכל
בני הבית ידליקו ואפילו הקטנים, כי
עיקר מהות הנס של חנוכה הוא
לנצל את החכמה (השמן) ולראות
לראות את הכח של "מה", ולהתבונן
בכל דבר כשהוא עדיין בקטנותו מה
עלול לצאת ממנו אם נשמור אותו

היטב בקטנותו, שזה הוא בדיוק ראיית
החכם על תינוקות של בית רבן, לנצל
אף הם מדליקים נר חנוכה.

באר החיים

אמנם כבר הזכרנו בהזדמנויות שונות
(ראה ב'באר החיים' לירח האיתנים עמוד קמח
הערה יא) שמהאי טעמא ראוי לאדם
לקבל על עצמו דבר קטן ולא ללכת
בגדולות ובנפלאות ממנו, כי אז קרוב
לודאי שלא יצליח לקיימה לזמן רב
וממילא יפסיד וושפע, אלא יבחר קבלה
טובה כפי מ"ותו וכוחו ולהשתדל
לקיימה מזי יום ביומו בקביעות, ושום
דבר לא יגרום לו לבטל קביעותו זו,
וממילא יתמשכו אצלו אורות החג לימים
רבים מט.

ואל יזלזל האדם אף בקבלה קטנה
מאד, כי אף היא חשובה עד מאד
בשמי מרום, כמו שידוע פירושו של
הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע
בפסוק שקוראים בימי חנוכה (במדבר ז'
יד) "כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת",
שעל ידי "כף אחת" - כפיפה אחת
שאדם מוותר מעצמו, הרי הוא נהפך
ונעשה למדריגת "עשרה זהב", פירוש "א
גאלדינע יוד" [כי האות י"ד מרמזת על
יהודי], והוא "מלאה קטורת", כי הקב"ה

יש לו נחת רוח מכל התגברות שהאדם
מתגבר על עצמו למען כבוד שמו
יתברך. ומהאי טעמא נכפלו י"ב פעמים
קרבתו של כל נשיא ונשיא, ללמדנו כי
כל אחד היתה לו "כפיפה אחת" לפי
דרגתו, וכולם היו לריח ניחוח אשה לה.

ובזה מבואר מה שבתפילה לא מזכירים את הנס של השמן, אלא מזכירים רק את נסי המלחמה: "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים". אלא שכאמור, בדורות ההם היה אור גדול, הנהגת הקב"ה הייתה הנהגה גלויה. לכן בתפילה מתייחסים בעיקר לנסי המלחמה שה' נתן להם את החיים לשלל, הם היו בסכנת השמדה וסכנת מות, וניצלו בנסים גלויים ממש, על ידי שמספר מועט של יהודים הצליח לנצח צבא של מיליונים - לא יאומן כי יסופר. אבל הנסים במקדש - היו רגילים אצלם, שהרי היו עשרה נסים במקדש. לכן מסדרי נוסח התפילה, מתייחסים בעיקר לנסי הניצחון, כיון שהיו בסכנה מיתה, אבל את נס הנרות אין מזכירים בתפילה.

בזמן הזה, זמן החושך, צריכים את הנס של הנרות

ומה שחכמים תקנו, בכל זאת, להדליק נר, הוא שבבילנו. גם כל הנס של השמן היה שבבילנו, לדורות שלנו. בדורות האלה צריכים אנו מאד את הנס

הזה, בדורות שעליהם נאמר (ישעיהו ס. ב): "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים", בדורות שעליהם כתוב בתורה (דברים לא, יח): "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", בדורות שהחושך הולך ומתגבר, שהרי לפני הגאולה החושך מגיע לשיאו, וככל שהדורות יורדים יותר, החושך מתעבה יותר. ואנו, איך נמצא את דרכינו בחושך הזה, לכן קיבלנו מצות נר חנוכה, להאיר את החושך הזה, "בימים ההם" אבל בשביל "בזמן הזה". וכמה שאדם מבין את זה יותר, ומתבונן בזה יותר, יוצא יותר מהחושך שהוא עצמו נמצא בו, וזה מה שצריך לבאר בעיקר בעניין חנוכה, את כוח האור שיש בנרות חנוכה, ואת החושך שכנגדו הוא פועל.

HARAV FISHEL SCHACHTER WHY WE REJOICE / 97

48 fights can lift these burdens. The *segulah* of Chanukah is not about an external *yeshuah*. It's about asking that we, the way we are, should learn to enjoy who we are.

"Purkan" also means the removal of a burden. That's what we are *mispallel* for when we cry out to Hakadosh Baruch Hu. We *daven* that our burdens should not become the reason we aren't smiling; they shouldn't hold us back from enjoying life. It's such a pity that people get so caught up in their emotions, concerns, and worries. There's so much in life that we can enjoy. The *segulah* of *ner Chanukah* is to stimulate that *simchah*.

49 This is why we have a unique halachah for *neiros Chanukah* that don't exist by any other mitzvah. We say a *brachah*

just for seeing *ner Chanukah*. If somebody doesn't have the opportunity to light Chanukah candles, he says the *brachah* of *She'asah Nissim* upon seeing someone else's lit candles. Where do you find a *brachah* for just seeing an object of a mitzvah, other than by *neiros Chanukah*? If you see *matzah* but can't eat it, you don't make a *brachah*. It is only by these *neiros*, because the whole *yesod* of *neiros Chanukah* is that whoever you are, whatever your *matzav* is, lighten up. Don't look elsewhere. Don't look at the other side of the mountain; look at who you are.

* Additionally, you are supposed to light the *ner Chanukah* in your house, where you live. Because the whole purpose of *neiros Chanukah* is that you should not dream of a different house or a different life. It's taking your house, your life, and improving your situation without changing anything about it, just by letting in the light.

That's what *neiros Chanukah* teach us. *Ner Chanukah* takes our most difficult moments in life and lightens them up. *Ner Chanukah* reminds us that everything is for a reason and we don't have to know what that reason is. We just have to feel in our hearts that there is an *Ohr Haganuz*. Let the light seep in, and you'll see — plenty of *simchos* will follow.

כאילו מקבל פני שכינה כתיב הכא החדש הזה לכם וכתוב התם זה אלי ואנוהו. מפרש רבנו יונה בברכות (סוף פ"ק תפילת השחר): "כאילו מקבל פני שכינה מפני שהקב"ה אע"פ שאינו נראה לעין נראה הוא ע"י גבורותיו ונפלאותיו כענין שנאמר אכן אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע כלומר אע"פ שאתה מסתתר אתה הוא אלהי ישראל שעשית עמהם כמה נפלאות ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה ועל ידי תשועתך רואים אותך בני אדם ואתה מתגלה להם ומכירים אותך וג"כ בכאן ע"י מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם והוא כאילו מקבילין פניו".

דהיינו, אע"פ שהקב"ה אינו נראה לעין, אעפ"כ ישנה אפשרות - כביכול - לראות אותו, כלומר, להשיג אותו, וזאת על ידי גבורותיו ונפלאותיו, כענין שנאמר "אכן אתה קל מסתתר אלוקי ישראל מושיע", כלומר אע"פ שאתה מסתתר, שהרי הקב"ה ברא את העולם באופן שהוא העלים את עצמו בתוך הבריאה, 'עולם' לשון 'העלם'. הקב"ה ברא עולם והוא מהווה אותו כל רגע ורגע, כמו שאומרים "ברוך אתה ה' חי העולמים", "אתה מחייה את כולם", וכמו שכתוב: "לעולם ה' דברך ניצב בשמים", ואעפ"כ העולם, כביכול, מתנהג לבד, עם מערכות מסודרות וקבועות, זה נקרא "קל מסתתר".

ע"י חידוש הלבנה, כביכול, הקב"ה מתגלה

אבל - "אלוקי ישראל מושיע", כלומר, אף על פי שאתה מסתתר אתה הוא אלוקי ישראל שעשית עמהם כמה נפלאות ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה, כמו שאומרים: "על נסוך שבכל יום", וע"י תשועתך רואים אותך בני אדם, ואתה מתגלה להם ומכירים אותך. וגם ע"י שמחדש החודשים הוא מתגלה לבני אדם, שהרי הירח מתכסה ונעלם, כביכול, לא קיים. וכשמופיע מחדש, הרי שרואים כולם שהקב"ה ברא את העולם, שהרי לפתע רואים ירח, ועי"ז נחשב שרואים את הקב"ה.

בנסי חנוכה בודאי שהקב"ה מתגלה

ולכאורה, הרי כל העניין של הירח, נכלל במהלך הטבעי והרגיל של העולם, שהרי אפשר לחשב מתי יהיה המולד. זה שייך - כביכול - למערכת החוקים הקבועים והמסודרים של העולם, זה לא שינוי טבע ולא נסים גלויים שהקב"ה עושה. זה אפילו לא בגדר של נסים נסתרים, אלא המהלך הרגיל של העולם. ואעפ"כ, מכיוון שיש כאן עניין שהירח מתכסה ומופיע עוד פעם, מהעניין הדק הזה - כבר אפשר להוציא מדרגה כזו של הקבלת פני השכינה, כי יש כאן משהו שדומה לבריאה חדשה, עד כדי שאומר רבי יוחנן שמי שמברך על הלבנה נחשב

שמקבל פני שכינה. ואם בראש חודש - שהירח מופיע בכל זאת זה מסדרו של עולם - נחשב הקבלת פני שכינה, בנרות חנוכה, שהנסים - הן נסי המלחמה והן הנסים של השמן - יצאו מגדרו של עולם, ודאי שאפשר לראות בזה את הקב"ה, ק"ו מהקבלת פני שכינה כשמברכים על הלבנה.

"בימים ההם" בשביל "בזמן הזה"

והנה נוסח הברכה היא: "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", והרבה מתקשים בנוסח "בימים ההם בזמן הזה", לשם מה צריך את ההוספה של "בזמן הזה"? ומדוע לא מספיק לומר: "בימים ההם".

אומר הסבא מקלם: אמנם הקב"ה עשה את הנסים "בימים ההם", אבל עשה אותם בעיקר בשביל "בזמן הזה", כביכול עשה את זה עכשיו, כי עכשיו - בדורות אלו - צריכים ביותר את הנסים הללו. בזמן שנעשו הנסים - אומר הסבא מקלם - דווקא אז, לא היו צריכים כל כך את הנס של השמן, שהרי, כידוע, הפני יהושע הקשה, לשם מה היו צריכים את הנס של השמן, והרי טומאה הותרה בציבור. ונראה, שאכן, בתקופה שבה נעשה הנס, לא היו צריכים את הנס, רק שהנס הזה הוצרך בשביל הזמן הזה - הזמן שלנו. בתקופה ההיא היו נסים גלויים, ואם כי זה היה נס גדול מאד, אבל להם זה לא הוסיף כל כך. אבל בזמננו, אנחנו צריכים מאד את הנס הזה, וזה הביאור "בימים ההם בזמן הזה" בשביל הזמן הזה עשו את הנסים בימים ההם. אין זה עניין היסטורי, שלחשמונאים הצדיקים לפני כן וכך שנים ה' עשה נסים ואנחנו זוכרים את זה. שאם כך הוא, הרי 'מאי דהוה הוה', מה יש לנו מזה שה' עשה להם נסים? אלא שבבילנו עשו את הנסים, אנחנו צריכים אותם.